

FN:s kommitté för barnets rättigheter

Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 6 (2005)
**Behandlingen av ensamkommande barn och barn som har
skilts från föräldrarna utanför ursprungslandet**

Översättning december 2012

Reviderad mars 2014

Originalspråk: Engelska

FN:S KOMMITTÉ FÖR BARNETS RÄTTIGHETER

CRC/C/GC/6 trettionionde sessionen 1 september

2005

I. SYFTET MED DENNA ALLMÄNNA KOMMENTAR

1. Syftet med denna allmänna kommentar är att rikta uppmärksamheten mot den särskilt utsatta situationen för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, att sammanfatta de mångfacetterade utmaningar som staterna och andra aktörer ställs inför när de ska säkerställa att dessa barn får tillgång till och kan utnyttja sina rättigheter, samt att ge vägledning för skydd, omsorg och korrekt behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. Utgångspunkten är hela den rättsliga ram som Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (konventionen) tillhandahåller, med särskild hänsyn till principerna om icke-diskriminering, barnets bästa och barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter.

2. Anledningen till att denna allmänna kommentar publiceras är att kommittén har observerat ett allt större antal barn i sådana omständigheter. Orsakerna till att ett barn inte åtföljs av någon vuxen eller att ett barn har skilts från sina föräldrar är olika och talrika, bland annat: förföljelse av barnet eller föräldrarna, internationella konflikter och inbördeskrig, människohandel i olika sammanhang och former, inklusive att föräldrarna sålt barnet, samt att man söker bättre ekonomiska förhållanden.

3. Ett ytterligare motiv för denna allmänna kommentar är att kommittén har identifierat ett antal luckor i skyddet vid behandlingen av dessa barn, bland annat följande: Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar löper större risk att utsättas för till exempel sexuellt utnyttjande och övergrepp, rekrytering som barnsoldater, barnarbete (inklusive hos familjehem) samt fängsligt förvar. De drabbas ofta av diskriminering och förvägras mat, skydd, boende, hälso- och sjukvård och utbildning. Ensamkommande flickor och flickor som har skilts från sina föräldrar är särskilt utsatta för våld på grund av kön, inklusive våld i hemmet. I vissa situationer har dessa barn ingen tillgång till korrekt och lämplig identifiering, registrering, åldersbestämning, dokumentation, familjespårning, vårdnadssystem eller rättshjälp. I många länder blir ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna rutinmässigt förvägrade inresa, eller hålls kvar vid gränsen av gränskontroll- eller immigrationstjänstemän. I andra fall får de inresetillstånd, men förvägras möjlighet att söka asyl, eller så hanteras deras asylansökningar inte på ett ålders- och könsanpassat sätt. Vissa länder förbjuder barn som skilts från sina föräldrar och som erkänts som flyktingar från att ansöka om familjeåterförening. Andra tillåter återförening med familjen, men tillämpar så stränga villkor att det i praktiken blir omöjligt. Många sådana barn beviljas bara tillfällig flyktingstatus, som upphör när de fyller 18 år, och det finns få verkligt fungerande återvändandeprogram.

4. Den här sortens problem har gjort att kommittén i sina slutsatser (concluding observations) regelbundet tagit upp frågor som rör ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. Denna allmänna kommentar sammanställer och konsoliderar de normer som utvecklats bland annat genom kommitténs granskningsarbete, och ska därigenom ge staterna en tydlig vägledning beträffande de skyldigheter som fastställs i konventionen med hänsyn till denna särskilt utsatta grupp barn. Vid genomförandet av dessa normer måste konventionsstaterna vara medvetna om att normernas karaktär inte är statisk, och att deras skyldigheter därför kan komma att utvecklas bortom de normer som anges här. Dessa normer ska inte på något sätt försvaga de mer vittgående rättigheter och det stöd som tillkommer ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar enligt regionala människorättsinstrument eller nationella regler, den internationella och regionala flyktingrätten, eller den internationella humanitära rätten.

II. DEN ALLMÄNNA KOMMENTARENS DISPOSITION OCH AVGRÄNSNING

5. Denna allmänna kommentar gäller ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar och som befinner sig utanför sitt ursprungsland (i enlighet med artikel 7) eller, vad gäller statslösa barn, utanför det land där barnet hade sin senaste hemvist. Den allmänna kommentaren gäller alla dessa barn, oavsett ställning i asylprocessen och skäl till att de befinner sig utomlands, och vare sig de är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar. Den gäller dock inte barn som inte har korsat en internationell gräns, även om kommittén är medveten om att internt fördrivna ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar ställs inför många likartade utmaningar. Kommittén inser att mycket av den vägledning som ges här även är värdefull i relation till sådana barn, och uppmuntrar eftertryckligen staterna att tillämpa relevanta aspekter från denna allmänna kommentar när det gäller skydd, omsorg och behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar och som är internflyktingar.

6. Kommitténs tillsynsmandat avser bara konventionen, men i sitt tolkningsarbete måste kommittén beakta alla gällande internationella människorättsnormer. Därför har denna allmänna kommentar en helhetssyn på frågan om rätt behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. I denna helhetssyn ingår att alla de mänskliga rättigheterna, inklusive de som täcks in av konventionen, är odelbara och inbördes beroende. Även i konventionens inledning erkänns den betydelse andra internationella människorättsinstrument har för barnets skydd.

III. DEFINITIONER

7. "Ensamkommande barn" (även kallade ensamkommande minderåriga) är barn enligt definitionen i artikel 1 i konventionen, som har skilts från båda sina föräldrar och från andra anhöriga, och som inte står under omvårdnad av någon vuxen som, enligt lag eller sedvänja, har ansvar för detta.

8. "Barn som har skilts från sina föräldrar" är barn enligt definitionen i artikel 1 i konventionen som har skilts från båda sina föräldrar, eller från sin tidigare juridiska eller sedvaneenliga vårdnadshavare, men inte nödvändigtvis från andra släktingar. I denna kategori ingår därför barn som åtföljs av andra vuxna familjemedlemmar.

9. Med "barn enligt definitionen i artikel 1 i konventionen" menas "varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet". Detta innebär att de instrument som gäller barn på statens territorium inte får definiera "barn" annorlunda än de regler som bestämmer myndighetsåldern i landet.

10. Om inget annat anges gäller riktlinjerna i lika hög grad för såväl ensamkommande barn som barn som har skilts från sina föräldrar.

11. "Ursprungsland" är det land där barnet är medborgare eller, när det gäller statslösa barn, det land där barnet hade sin senaste hemvist.

IV. TILLÄMPLIGA PRINCIPER

a) Konventionsstaternas juridiska skyldigheter inom sina territorier gentemot alla ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, samt åtgärder för skyldigheternas genomförande

12. Staternas skyldigheter enligt konventionen gäller samtliga barn inom statens territorium och samtliga barn som omfattas av dess jurisdiktion (artikel 2). Staterna får inte begränsa sina skyldigheter på ett godtyckligt eller ensidigt sätt genom att utesluta vissa zoner eller områden från statens territorium eller genom att, helt eller delvis, utesluta vissa zoner eller områden från statens jurisdiktion. Dessutom gäller staternas skyldigheter inom statens gränser, inklusive för de barn som kommer att omfattas av statens jurisdiktion i samband med att de försöker ta sig in på landets territorium. Därför begränsas inte de rättigheter som anges i konventionen till enbart barn som är medborgare i en konventionsstat utan måste, om inget annat föreskrivs i konventionen, gälla för samtliga barn – inklusive asylsökande barn, flyktingbarn och migrerande barn – oavsett nationalitet, immigrationsstatus och eventuell statslöshet.

13. De skyldigheter konventionen fastställer när det gäller ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar gäller statsförvaltningens alla delar (verkställande, lagstiftande och dömande). De omfattar skyldigheten att upprätta en nationell lagstiftning, administrativa strukturer samt nödvändig forskning, information, datainsamling och heltäckande utbildning för att stödja sådana åtgärder. Dessa rättsliga skyldigheter är både negativa och positiva, och kräver att staterna inte bara avstår från åtgärder som inkräktar på barnets rättigheter, utan också aktivt vidtar åtgärder för att garantera dessa rättigheter utan åtskillnad. Ett sådant ansvar handlar inte bara om att ge skydd och hjälp åt barn som redan är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar, utan också att vidta åtgärder för att förhindra att barn skiljs från sin familj (till exempel säkerhetsmekanismer vid eventuell evakuering). I den positiva aspekten av dessa skyddsåtaganden ingår även staternas skyldighet att vidta alla nödvändiga åtgärder för att identifiera de barn som är ensamkommande eller skilda från föräldrarna på ett så tidigt stadium som möjligt, inklusive vid gränsen, att genomföra spårningsåtgärder och, om det är möjligt och främjar barnets bästa, så snart som möjligt återföreana ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar med deras familjer.

14. Precis som allmän kommentar nr 5 (2003) fastslår i punkt 18–23 måste konventionsstaterna garantera att konventionens bestämmelser och principer återspeglas till fullo och ges juridiskt bindande status i den relevanta nationella lagstiftningen. Om lagstiftningen är motstridig bör konventionen alltid ges företräde i enlighet med artikel 27 i Wienkonventionen om traktaträtten.

15. För att säkerställa en gynnsam lagstiftning, och mot bakgrund av artikel 41.b i konventionen, uppmanas konventionsstaterna också att ratificera andra internationella instrument som rör frågor kring ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, inklusive de två fakultativa protokollen till konventionen om barnets rättigheter (om barn i väpnade konflikter och om handel med barn, barnpornografi och barnprostitution), konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, konventionen angående flyktingars rättsliga ställning (i fortsättningen kallad "1951 års flyktingkonvention") och protokollet angående flyktingars rättsliga ställning, konventionen om begränsning av statslöshet, konventionen om statslösa personers rättsliga ställning, Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, Haagkonventionen om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldrans ansvar och åtgärder till skydd för barn, de fyra Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949, tilläggsprotokollen till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (protokoll I) av den 8 juni 1977, samt tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i ickeinternationella väpnade konflikter (protokoll II) av den 8 juni 1997. Kommittén uppmanar även konventionsstaterna och andra berörda att beakta riktlinjerna från Förenta

nationernas flyktingkommissariat (UNHCR) för skydd och omvårdnad (1994) och Samordningskommitténs vägledande principer om ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar.¹

16. Eftersom de skyldigheter som fastställs i konventionen är absoluta, och är mer specifika (lex specialis) än artikel 2.3 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, så kan den sistnämnda artikeln inte tillämpas på ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. Tillämpningen av artikel 4 i konventionen måste beakta den särskilda utsatthet hos ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar som uttryckligen erkänns i artikel 20 i konventionen, med följden att dessa barn ska prioriteras vid fördelningen av tillgängliga resurser. För att möta behoven hos ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar förväntas staterna ta emot och bana väg för det stöd som erbjuds av Förenta nationernas barnfond (Unicef), UNHCR och andra organ (artikel 22.2 i konventionen) inom ramen för deras respektive mandat.

17. Kommittén anser att reservationer som konventionsstaterna gör mot konventionen inte på något sätt bör begränsa rättigheterna för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. Så som systematiskt sker med konventionsstaterna under rapporteringsprocessen rekommenderar kommittén, mot bakgrund av Wiendeklarationen och Wienhandlingsprogrammet, som antogs vid världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien 1993², att reservationer som begränsar rättigheterna för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar omprövas med målet att återkallas.

b) Icke-diskriminering (artikel 2)

18. Principen om icke-diskriminering gäller, med alla sina aspekter, alla kontakter med ensamkommande barn och barn som har skilts från föräldrarna. I synnerhet förbjuder den all diskriminering på grund av barnets status som ensamkommande eller åtskild från föräldrar, eller som flykting, asylsökande eller migrant. När denna princip tolkas rätt hindrar den inte, utan kan snarare kräva, en differentiering på grundval av olika skyddsbehov, till exempel sådana som är en följd av ålder eller kön. Åtgärder bör också vidtas för att avhjälpa eventuella felaktiga uppfattningar och stigmatisering i samhället kring ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. Polisiära insatser eller andra ordningsinsatser rörande ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, är endast tillåtna under förutsättning att åtgärderna grundas i lagen, att de utgår från en bedömning som är enskild och inte kollektiv, att de inte strider mot proportionalitetsprincipen, och att de utgör det minst inkräktande alternativet. Förbudet mot diskriminering gör alltså att sådana åtgärder aldrig får vidtas mot en grupp eller på kollektiv grund.

c) I sökandet efter både kortsiktiga och långsiktiga lösningar ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3)

19. I artikel 3.1 fastställs barnets rätt att i första hand få beaktat vad som bedöms vara barnets bästa "vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ". När det gäller fördrivna barn måste principen respekteras under alla skeden av fördrivningen. Oavsett skede

¹ Dessa riktlinjer har godkänts gemensamt av Internationella Rödakorskommittén, International Rescue Committee, brittiska Rädda Barnen, Unicef, UNHCR och World Vision International. De är avsedda att vägleda arbetet för alla medlemmar av Förenta nationernas permanenta samordningskommitté när det gäller ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar.

² Wiendeklarationen (A/CONF.157/23), antagen av världskonferensen om mänskliga rättigheter i Wien, 14–25 juni 1993.

måste ett fastställande av barnets bästa dokumenteras inför varje beslut som påverkar barnets liv på ett avgörande sätt.

20. För att avgöra vad som är barnets bästa krävs en tydlig och heltäckande bedömning av barnets identitet, inklusive hans eller hennes nationalitet, uppväxt, etniska, kulturella och språkliga bakgrund, särskilda utsatthet och behov av skydd. Att ge barnet tillträde till territoriet är följaktligen en förutsättning för denna första bedömningsprocess. Bedömningen bör ske i en så vänlig och trygg atmosfär som möjligt och göras av kvalificerad personal som är utbildad i ålders- och könsanpassade intervjutekniker.

21. Efterföljande åtgärder, till exempel att så snabbt som möjligt utse en kompetent rättslig företrädare, är en viktig rättssäkerhetsgaranti för att säkerställa det ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barnets bästa. Därför bör ett sådant barn inte slussas vidare till asylförfaranden eller andra processer förrän en rättslig företrädare har utsetts. När ensamkommande barn eller barn som har skilts från sina föräldrar slussas vidare till ett asylförfarande eller andra administrativa eller rättsliga förfaranden bör de utöver en rättslig företrädare också få ett juridiskt ombud.

22. Hänsyn till barnets bästa kräver även att staten, om behöriga myndigheter har omhändertagit ett ensamkommande eller från föräldrarna åtskilt barn "för omvårdnad, skydd eller behandling av sin fysiska eller psykiska hälsa", erkänner barnets rätt till "regelbunden översyn" av behandlingen och av "alla andra omständigheter rörande barnets omhändertagande" (artikel 25 i konventionen).

d) Rätten till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6)

23. I konventionsstatens skyldighet enligt artikel 6 ingår att i största möjliga utsträckning skydda barnet mot våld och utnyttjande som äventyrar barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling. Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar är utsatta för olika risker som påverkar deras liv, överlevnad och utveckling, såsom människohandel för sexuellt eller annat utnyttjande, eller inblandning i brottslig verksamhet som kan leda till skada för barnet eller i extrema fall till döden. Därför kräver artikel 6 att konventionsstaterna är vaksamma på detta, i synnerhet där det kan röra sig om organiserad brottslighet. Även om handel med barn ligger utanför ramen för denna allmänna kommentar noterar kommittén att det ofta finns en koppling mellan människohandel och situationen för ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn.

24. Kommittén anser att praktiska åtgärder behövs på alla nivåer för att skydda barnen från de risker som nämnts. Sådana åtgärder kan omfatta: prioriterade processer för barn som fallit offer för människohandel, snabbt förordnande av rättslig företrädare, information till barnen om de risker de kan stöta på, och inrättande av åtgärder för att följa upp barn som är särskilt utsatta. Dessa åtgärder bör utvärderas regelbundet för att säkerställa att de har avsedd verkan.

e) Barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter (artikel 12)

25. I enlighet med artikel 12 i konventionen ska barnets synpunkter och önskemål efterfrågas och beaktas (artikel 12.1) när man fastställer vilka åtgärder som ska tillämpas med avseende på ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar. För att kunna uttrycka välinformerade åsikter och önskemål är det viktigt att dessa barn får all relevant information, till exempel om vad de har rätt till, vilka tjänster som finns, inklusive kommunikationshjälpmedel, om asylprocessen, om familjespårning och om situationen i ursprungslandet (artikel 13, 17 och 22.2). Barnets åsikter ska också tas med i beräkningen vad gäller förmyndarskap, vård och boendearrangemang samt juridiskt ombud. Sådant information ska ges på ett lämpligt sätt, anpassat efter respektive barns mognad och kunskapsnivå. Eftersom tillförlitlig kommunikation är

en förutsättning för deltagande bör tolkar finnas tillgängliga under samtliga skeden, om det behövs.

f) Respekt för principen om "non-refoulement"

26. I sin behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar måste staterna fullt ut respektera de skyldigheter som föreskrivs i internationell lagstiftning om mänskliga rättigheter, humanitär rätt och flyktingrätt angående att följa principen om non-refoulement. I synnerhet måste de respektera de skyldigheter som anges i artikel 33 i 1951 års flyktingkonvention och i artikel 3 i konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

27. Skyldigheterna enligt konventionen innebär även att staterna inte får sända tillbaka barn till länder där man på goda grunder kan anta att det finns en verklig risk för att barnet kan lida oåterkallelig skada, bland annat sådan som avhandlas i artikel 6 och 37 i konventionen. Detta gäller både landet dit barnet ska sändas och länder dit barnet sedan kan komma att sändas. Dessa skyldigheter rörande principen om non-refoulement gäller även om det är icke-statliga aktörer som står för de allvarliga kränkningarna av de rättigheter som garanteras genom konventionen, och gäller oavsett om kränkningarna är direkt avsedda eller är en indirekt följd av åtgärder eller passivitet. Bedömningen av risken för sådana allvarliga kränkningar bör ske på ett ålders- och genusmedvetet sätt och bör till exempel ta hänsyn till att otillräcklig tillgång till mat eller hälso- och sjukvård får särskilt allvarliga följder för barn.

28. Minderårigas rekrytering och deltagande i väpnade konflikter innebär en hög risk för oåterkallelig skada som berör grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive rätten till liv. Staternas skyldigheter enligt artikel 38 i konventionen, i förening med artikel 3 och 4 i det fakultativa protokollet om barn i väpnade konflikter, har därför även extraterritoriell verkan. Det innebär att staterna inte på något sätt över huvud taget får skicka tillbaka barn till stater där det finns en reell risk för rekrytering av minderåriga, inklusive rekrytering inte bara som stridande, utan även för att tillhandahålla sexuella tjänster åt militären, eller där det föreligger en verklig risk för att barnet kommer att delta direkt eller indirekt i stridigheter, antingen som stridande eller genom att utföra andra militära uppgifter.

g) Sekretess

29. Konventionsstaterna ska skydda sekretessen i fråga om uppgifter som mottagits om ett ensamkommande barn eller ett barn som har skilts från sina föräldrar, i överensstämmelse med skyldigheten att skydda barnets rättigheter, inklusive rätten till privatliv (artikel 16). Denna skyldighet gäller i alla situationer och miljöer, inklusive hälso- och sjukvård samt socialtjänst. Försiktighet måste iakttas så att information som söks och meddelas på ett legitimt sätt för ett visst syfte inte otillbörligen används för ett annat.

30. I sekretessproblematiken ingår även respekt för andras rättigheter. Till exempel måste särskild försiktighet iakttas vid insamlande, delande och lagrande av information som inhämtats om ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, för att inte äventyra säkerheten för personer som fortfarande befinner sig i barnets ursprungsland, i synnerhet barnets familjemedlemmar. Vidare ska uppgifter om barnets vistelseort endast hemlighållas för föräldrarna om detta är nödvändigt för barnets säkerhet eller för att på annat sätt garantera "barnets bästa".

V. ÅTGÄRDER FÖR ATT TILLGODOSE ALLMÄNT OCH SÄRSKILT SKYDDSBEHOV

a) Inledande bedömning och åtgärder

31. Barnets bästa måste även vara en vägledande princip för att bestämma hur skyddsbehov ska prioriteras, och i vilken turordning åtgärder för ensamkommande barn och barn som har skilts från

sina föräldrar ska vidtas. I denna nödvändiga inledande bedömningsprocess ingår specifikt följande moment.

- i. Direkt vid ankomsten till inreseorten, eller så snart som barnets närvaro i landet blir känd av myndigheterna, fastställs det om barnet är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar (artikel 8). Detta fastställande är prioriterat. Det inkluderar åldersbedömning och bör inte endast ta hänsyn till individens utseende, utan även hans eller hennes mentala mognad. Dessutom måste bedömningen genomföras på ett vetenskapligt, säkert, barn- och könsanpassat och rättvist sätt, och risken att barnets fysiska integritet kränks måste undvikas. Vederbörlig hänsyn ska tas till den mänskliga värdigheten, och om osäkerhet kvarstår ska beslutet fattas till individens fördel, vilket innebär att han eller hon ska hanteras som ett barn om möjligheten föreligger att han eller hon är ett barn.
- ii. Det görs en snabb registrering genom en inledande intervju som genomförs av yrkesmässigt kvalificerade personer, på ett ålders- och könsanpassat sätt och på ett språk som barnet förstår, i syfte att ta reda på uppgifter om barnets levnadshistoria och sociala bakgrund för att kunna fastställa barnets identitet, inklusive, där detta är möjligt, båda föräldrarnas och eventuella syskons identiteter, liksom barnets, syskonens och föräldrarnas medborgarskap.
- iii. Registreringsprocessen fortsätter med att ytterligare information samlas in, för att barnets specifika behov ska kunna tillgodoses. Denna information bör omfatta:
 - orsakerna till att barnet är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar
 - en bedömning av särskild utsatthet, inklusive skyddsbehov: hälsorelaterade, fysiska, psykosociala, materiella och andra, även sådana som härrör från våld i hemmet, människohandel eller trauma
 - all information som finns tillgänglig för att avgöra om ett internationellt skyddsbehov föreligger, inklusive av följande skäl: en ”välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp” i barnets ursprungsland (artikel 1.A 2 i 1951 års flyktingkonvention), som härrör från yttre angrepp, ockupation, utländsk överhöghet eller händelser som allvarligt stört den allmänna ordningen (artikel 1.2 i konventionen om de speciella omständigheterna för flyktingar i Afrika), eller från urskillningslösa effekter av utbrett våld.
- iv. Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar bör ges egna personliga identitetshandlingar så snart som möjligt.
- v. Spårning av familjemedlemmar ska inledas så tidigt som möjligt (artikel 22.2, 9.3 och 10.2).

32. Alla ytterligare åtgärder som rör vistelseort och annan status för barnet inom statens territorium ska utgå från resultatet av den första skyddsbedömning som utförts i enlighet med de processer som just beskrivits. Staterna bör inte låta ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar genomgå en asylprocess om deras närvaro i landet inte väcker frågan om ett behov av internationellt flyktingsskydd. Detta påverkar inte staternas skyldighet att hänvisa ensamkommande

barn och barn som har skilts från sina föräldrar till relevanta förfaranden som avser skyddet av barn, till exempel sådana som föreskrivs i lagstiftning om barns välfärd.

b) Utnämning av rättslig företrädare eller rådgivare och juridiskt ombud (artikel 18.2 och 20.1)

33. Staterna är skyldiga att skapa det underliggande rättsliga regelverk och vidta de nödvändiga åtgärder som krävs för att garantera att ensamkommande eller från föräldrarna separerade barn får en lämplig företrädare som värnar deras bästa. Därför bör staterna utse en rättslig företrädare eller rådgivare så fort barnet identifierats som ensamkommande eller skilt från föräldrarna.

Företräderskapet ska, i enlighet med konventionen och andra internationella åtaganden, bestå till dess att barnet antingen har uppnått myndighetsålder eller permanent har lämnat territoriet eller jurisdiktionen. Den rättsliga företrädaren bör konsulteras och informeras om alla åtgärder som vidtagits i förhållande till barnet. Företrädaren bör ha befogenhet att delta i all planering och alla beslutsprocesser, inklusive förhandlingar i migrationsärenden och i samband med överklaganden, omvårdnadsarrangemang, och alla ansträngningar för att hitta varaktiga lösningar. Den rättsliga företrädaren eller rådgivaren bör ha nödvändiga kunskaper när det gäller omvårdnad av barn för att kunna säkerställa att barnets intressen och barnets rättsliga, sociala, hälsorelaterade, psykiska och materiella behov samt utbildningsbehov tillgodoses i lämplig utsträckning, bland annat genom att den rättsliga företrädaren fungerar som länk mellan barnet och de specialiserade myndigheter/individer som tillhandahåller den kontinuerlig omvårdnad som barnet behöver. Institutioner eller enskilda vilkas intressen skulle kunna stå i konflikt med barnets, ska inte kunna utses till rättsliga företrädare. Till exempel bör vuxna som inte är barnets närstående, och vilkas främsta relation till barnet är som arbetsgivare, inte få ha rollen som rättslig företrädare.

34. När det gäller barn som har skilts från sina föräldrar bör regeln vara att företräderskapet tilldelas en medföljande vuxen familjemedlem eller icke primär omvårdare, såvida inte något tyder på att detta inte är förenligt med barnets bästa, till exempel om den medföljande vuxna personen har begått övergrepp mot barnet. Om ett barn åtföljs av en vuxen eller omvårdnadsperson som inte tillhör familjen måste den personens lämplighet som rättslig företrädare undersökas närmare. Om en sådan rättslig företrädare kan och vill ge daglig omvårdnad, men inte nöjaktigt kan företräda barnets bästa på alla områden i barnets liv, måste kompletterande åtgärder garanteras (till exempel genom att en rådgivare eller ett juridiskt ombud utses).

35. Granskningsmekanismer ska införas och genomföras för att följa upp kvaliteten på det rättsliga företräderskapet i syfte att säkerställa att barnets bästa tillvaratas genom hela beslutsprocessen, och i synnerhet för att förhindra att företräderskapet missbrukas.

36. När barn är föremål för asylprocesser eller andra administrativa eller rättsliga förfaranden bör de, förutom att tilldelas en rättslig företrädare, även förses med ett juridiskt ombud.

37. Barn ska kontinuerligt informeras om alla åtgärder som rör rättsligt företräderskap och juridiskt biträde, och deras åsikter ska beaktas.

38. I storskaliga krissituationer, där det är svårt att ordna med rättsliga företrädare individuellt, bör staterna samt organisationer som arbetar för barn som skilts från sina föräldrar skydda och främja sådana barns rättigheter och deras bästa.

c) Omvårdnads- och boendearrangemang (artikel 20 och 22)

39. Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar har tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö, och den aktuella staten är därför enligt artikel 20 i konventionen skyldig att tillhandahålla dem särskilt skydd och bistånd.

40. De mekanismer som inrättats enligt nationell lagstiftning i syfte att, i enlighet med artikel 22 i konventionen, garantera alternativ omvårdnad för dessa barn ska också omfatta ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som befinner sig utanför sitt ursprungsland. En rad alternativ för omvårdnad och boendearrangemang anges uttryckligen i artikel 20.3: "Sådan omvårdnad kan bland annat innefatta placering i fosterhem, kafalah i islamsk rätt, adoption eller om nödvändigt placering i lämpliga institutioner för omvårdnad av barn". När man väljer bland dessa alternativ bör man dels beakta barnets särskilda utsatthet, då han eller hon inte bara har förlorat kontakten med sin familj och hemmiljö, utan även befinner sig utanför sitt ursprungsland, och dels barnets ålder och kön. Man bör särskilt ta hänsyn till att det är önskvärt med kontinuitet i barnets uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund så som den framkommit under identifierings-, registrerings- och dokumentationsprocessen. Sådana omvårdnads- och boendearrangemang bör uppfylla följande villkor.

- Den generella regeln bör vara att barn inte ska frihetsberövas.
- För att garantera kontinuitet i omvårdnaden och av omsorg om barnets bästa bör ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar inte behöva flytta, utom när det sker för barnets bästa.
- I enlighet med principen om sammanhållning av familjer bör syskon inte skiljas åt.
- Barn som anländer med vuxna släktingar eller som har vuxna släktingar som redan bor i asyllandet ska tillåtas att bo med dem, såvida detta inte är oförenligt med barnets bästa. Med tanke på barnets särskilda utsatthet bör socialtjänstpersonal göra regelbundna bedömningar.
- Oavsett vilka omvårdnadsarrangemang som görs för ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska kvalificerade personer regelbundet utöva tillsyn och göra bedömningar för att säkerställa barnets fysiska och psykosociala hälsa, skydd mot våld i hemmet och utnyttjande, samt tillgång till skola, yrkesutbildning och andra möjligheter.
- Staterna och andra organisationer måste vidta åtgärder för att garantera ett verksamt skydd för rättigheterna för ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn som lever i barnledda hushåll.
- Vid storskaliga krissituationer måste tillfällig omvårdnad tillhandahållas ensamkommande barn under kortast lämpliga tid. Denna tillfälliga omvårdnad ska ge trygghet och fysisk och känslomässig omvårdnad i en miljö som främjar barnens allmänna utveckling.
- Barnen måste hållas informerade om de omsorgsarrangemang som ordnas för dem, och deras synpunkter måste tas i beaktande.

d) Full tillgång till utbildning (artikel 28, 29.1c, 30 och 32)

41. Staterna bör säkerställa att tillgången till utbildning bibehålls under förflyttningens alla faser. Alla ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar ska, oavsett status, ha full tillgång till utbildning i det land de har anlänt till i enlighet med artikel 28, 29.1c, 30 och 32 i konventionen och i enlighet med de grundprinciper som kommittén har utvecklat. Tillgången ska

beviljas utan diskriminering, och i synnerhet ska ensamkommande eller från föräldrarna skilda flickor ha lika tillgång till formell och informell utbildning, inklusive yrkesutbildning på alla nivåer. Tillgången till utbildning av god kvalitet bör också garanteras barn med särskilda behov, i synnerhet barn med funktionsnedsättning.

42. Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar bör registreras hos lämpliga skolmyndigheter så snart som möjligt, och få hjälp att maximera inlärningsmöjligheterna. Alla ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn har rätt att behålla sin kulturella identitet och sina värderingar, inklusive att underhålla och utveckla sitt modersmål. Alla ungdomar bör få skriva in sig på en yrkesutbildning eller reguljär utbildning, och undervisningsprogram för mindre barn ska göras tillgängliga. Staterna bör säkerställa att ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar förses med skolbetyg eller annan dokumentation som visar deras utbildningsnivå, särskilt i samband med förberedelser för omlokalisering, flytt eller återvändande.

43. Staterna ska, särskilt när myndigheternas förmåga är begränsad, acceptera och underlätta den hjälp som erbjuds av Unicef, Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco), UNHCR och andra FN-organ inom sina respektive mandat, samt i förekommande fall andra behöriga mellanstatliga organisationer eller ickestatliga organisationer (artikel 22.2) för att kunna möta de ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barnens utbildningsbehov.

e) Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard (artikel 27)

44. Staterna bör säkerställa att ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar får den levnadsstandard som krävs för deras fysiska, psykiska, andliga och moraliska utveckling. I enlighet med artikel 27.2 i konventionen ska staterna tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder.

45. Staterna ska, särskilt när myndigheternas kapacitet är begränsad, acceptera och underlätta den hjälp som erbjuds av Unicef, Unesco, UNHCR och andra FN-organ inom deras respektive mandat, samt i förekommande fall andra behöriga mellanstatliga organisationer eller icke-statliga organisationer (artikel 22.2) för att kunna trygga de ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barnens levnadsstandard.

f) Rätten att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätten till sjukvård och rehabilitering (artikel 23, 24 och 39)

46. Vid genomförandet av rätten att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätten till sjukvård och rehabilitering, i enlighet med artikel 24 i konventionen, är staterna skyldiga att säkerställa att ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar får samma tillgång till hälso- och sjukvård som barn som är medborgare i landet.

47. För att garantera detta måste staterna bedöma och ta praktisk hänsyn till sådana barns särskilda belägenhet och utsatthet. De bör i synnerhet ta hänsyn till att ensamkommande barn har genomgått en separation från sina familjemedlemmar, samt även i varierande grad har upplevt förluster, trauman och våld och fått sin tillvaro ställd på ända. Många av dessa barn, i synnerhet flyktbarn, har dessutom upplevt det utbredda våld och den stress som präglar krigsdrabbade länder. Detta kan ha skapat djupt rotade känslor av hjälplöshet och underminerat barnets förtroende för andra. Flickor är särskilt utsatta för marginalisering, fattigdom och lidande under väpnade konflikter, och många har upplevt könsbaserat våld i samband med de väpnade konflikterna. De djupa trauman som upplevts av många drabbade barn kräver en särskild lyhördhet och uppmärksamhet i samband med vård och rehabilitering.

48. Artikel 39 i konventionen fastställer staternas skyldighet att tillhandahålla rehabilitering för barn som har utsatts för någon form av övergrepp, vanvård, utnyttjande, tortyr eller grym, omänsklig och förnedrande behandling, eller väpnade konflikter. För att underlätta återhämtning och återanpassning ska en kulturellt anpassad och genusmedveten psykiatrisk vård utvecklas och kvalificerad psykosocial rådgivning tillhandahållas.

49. Staterna ska, särskilt när myndigheternas kapacitet är begränsad, acceptera och underlätta den hjälp som erbjuds av Unicef, Världshälsoorganisationen (WHO), Förenta nationernas gemensamma program för hiv/aids (Un aids), UNHCR och andra organ (artikel 22.2) inom deras respektive mandat, samt i förekommande fall andra behöriga mellanstatliga organisationer eller icke-statliga organisationer, för att kunna trygga de ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barnens hälsa och behov av hälso- och sjukvård.

g) Förebyggande av människohandel samt av sexuellt utnyttjande och andra former av utnyttjande, övergrepp och våld (artikel 34, 35 och 36)

50. Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar och som befinner sig i ett annat land än ursprungslandet är särskilt utsatta för att bli utnyttjade och utsättas för övergrepp. Flickor är särskilt utsatta för risken för människohandel, inklusive med sexuellt utnyttjande som syfte.

51. Artikel 34 och 36 i konventionen måste läsas i anslutning till de skyldigheter att ge särskilt skydd och hjälp som fastställs i artikel 20 i konventionen, för att garantera att ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn skyddas från människohandel och sexuellt utnyttjande samt andra former av utnyttjande, övergrepp och våld.

52. Människohandel, inklusive med barn som redan tidigare utsatts för människohandel (så kallad re-trafficking), är en av de många risker som drabbar ensamkommande eller från föräldrarna skilda barn. Handeln med barn är ett hot mot förverkligandet av deras rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6). I enlighet med artikel 35 i konventionen bör konventionsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att förhindra handel med barn. Nödvändiga åtgärder är bland annat att identifiera ensamkommande och från föräldrarna skilda barn, att regelbundet förhöra sig om deras vistelseort, och att genomföra informationskampanjer som är åldersanpassade, genusmedvetna och på ett språk och i ett format som är begripliga för barnet. Det krävs också ändamålsenlig lagstiftning om arbetsrättsliga regler och gränspassage, och verksamma mekanismer för att genomdriva den.

53. Riskerna är också stora för barn som redan har fallit offer för människohandel och som därför har blivit ett ensamkommande eller från föräldrarna skilt barn. Sådana barn bör inte straffas och bör få stöd i egenskap av offer för allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Vissa barn som råkat ut för människohandel kan vara berättigade till flyktingstatus enligt 1951 års flyktingkonvention, och staterna ska säkerställa att ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som fallit offer för människohandel och som vill ansöka om asyl, eller för vilka det av andra skäl finns tecken på att ett behov av internationellt skydd föreligger, ges möjlighet att söka asyl. Barn som riskerar att återigen falla offer för människohandel bör inte skickas tillbaka till ursprungslandet om detta inte sker med deras bästa för ögonen, och lämpliga åtgärder har vidtagits för att skydda dem. Staterna bör överväga kompletterande former av skydd för barn som drabbats av människohandel när ett återvändande inte är förenligt med barnets bästa.

h) Förebyggande av militär rekrytering och skydd mot krigets följder (artikel 38 och 39)

Förebyggande av rekrytering

54. Staternas skyldigheter enligt artikel 38 i konventionen samt artikel 3 och 4 i det fakultativa protokollet om barn i väpnade konflikter gäller även ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn. Varje stat måste vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra att någon part i en konflikt rekryterar eller använder sådana barn. Detta gäller även före detta barnsoldater som har avvikit från sina enheter och behöver skydd mot återrekrytering.

Omvårdnadsarrangemang

55. Omvårdnad för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar ska ordnas på ett sätt som förhindrar att någon part i en konflikt rekryterar, återrekryterar eller använder sig av barnen. Rättsligt företräderskap bör inte ges till individer eller organisationer som är direkt eller indirekt inblandade i en konflikt.

Före detta barnsoldater

56. Barnsoldater bör främst betraktas som offer för väpnade konflikter. Före detta barnsoldater, som ofta finner sig vara ensamma eller skilda från föräldrarna när konflikten upphör eller efter att ha avvikit, ska ges allt stöd som krävs för att kunna återuppta ett normalt liv, inklusive nödvändig psykosocial rådgivning. Identifiering och demobilisering av dessa barn ska ha högsta prioritet vid alla identifierings- och separationsoperationer. Barnsoldater, i synnerhet sådana som är ensamma eller har skilts från sina föräldrar, bör normalt inte interneras, utan bör åtnjuta särskilt skydd och bistånd, i synnerhet när det gäller demobilisering och återanpassning. Särskilda ansträngningar måste göras för att stödja och underlätta återanpassning av flickor som har varit anslutna till militären, antingen som stridande eller i annan egenskap.

57. Om det under vissa omständigheter är oundvikligt att internera en barnsoldat över 15 år och det sker i enlighet med internationell humanitär rätt och de mänskliga rättigheterna, till exempel om han eller hon utgör en allvarlig säkerhetsrisk, bör villkoren för denna internering följa internationella normer, inklusive artikel 37 i konventionen och sådana normer som gäller vid rättskipning för unga lagöverträdare, och inte hindra spårningsinsatser eller prioriterat deltagande i rehabiliteringsprogram.

Non-refoulement

58. Minderårigas rekrytering och deltagande i väpnade konflikter innebär en hög risk för oåterkallelig skada som berör grundläggande mänskliga rättigheter, inklusive rätten till liv. Staternas skyldigheter enligt artikel 38 i konventionen, i förening med artikel 3 och 4 i det fakultativa protokollet om barn i väpnade konflikter, har därför även extraterritoriell verkan. Det innebär att staterna över huvud taget inte får skicka tillbaka barn till stater där det finns en reell risk för att minderåriga rekryteras till eller direkt eller indirekt deltar i stridigheter.

Former och yttringar av förföljelse som specifikt drabbar barn³

59. Kommittén påminner staterna om behovet av ett ålders- och könsanpassat asylförfarande och en ålders- och könsanpassad tolkning av flyktningbegreppet, och understryker att rekrytering av

³ När det gäller typer och yttringar av förföljelse i allmänhet, se avsnitt VI d) under "Bedömning av skyddsbehov med särskild hänsyn till barn och till typer av förföljelse som är specifika för barn".

minderåriga (inklusive rekrytering av flickor för sexuella tjänster eller tvångsäktenskap med militärer) och direkt eller indirekt deltagande i stridigheter utgör en allvarlig kränkning av de mänskliga rättigheterna, och därmed utgör förföljelse, och bör leda till att flyktingstatus beviljas om man på goda grunder befarar en sådan rekrytering eller sådant deltagande i stridigheter på grund av "ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp" (artikel 1.A 2 i 1951 års flyktingkonvention).

Rehabilitering och återhämtning

60. Staterna ska där det behövs och i samarbete med internationella organ och icke-statliga organisationer utveckla ett heltäckande åldersanpassat och genusmedvetet system för psykologiskt stöd och hjälp till de ensamkommande och från föräldrarna skilda barn som drabbats av väpnade konflikter.

i) Förebyggande av frihetsberövande och behandling vid frihetsberövande

61. I enlighet med artikel 37 i konventionen och principen om barnets bästa bör ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som regel inte tas i förvar. Frihetsberövande kan inte motiveras enbart av att barnet är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar, eller på grund av barnets migrationsstatus eller hemvist, eller brist på sådan. Om frihetsberövande undantagsvis motiveras av andra skäl ska det utföras i enlighet med artikel 37b i konventionen, som kräver att frihetsberövandet sker i enlighet med lagstiftningen i det berörda landet och endast får användas som en sista utväg och under kortast möjliga tid. Man bör följaktligen vidta alla åtgärder, inklusive att påskynda relevanta förfaranden, för att möjliggöra att ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn omedelbart frigges och placeras i annat lämpligt boende.

62. Utöver nationella krav ingår även internationella förpliktelser i den lagstiftning som reglerar frihetsberövande. När det gäller asylsökande ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn måste staterna framför allt uppfylla de skyldigheter som följer av artikel 31.1 i 1951 års flyktingkonvention. Staterna bör dessutom beakta att ett ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barns olagliga inresa eller vistelse i ett land även kan rättfärdigas enligt allmänna rättsprinciper, om inresan eller vistelsen är det enda sättet att förhindra en kränkning av barnets grundläggande mänskliga rättigheter. När staterna utvecklar strategier för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, inklusive sådana som är offer för människohandel och utnyttjande, gäller mer allmänt att man ska säkerställa att sådana barn inte kriminaliseras enbart på grund av olaglig inresa eller vistelse i landet.

63. Om frihetsberövande i undantagsfall sker måste förhållandena styras av barnets bästa och till fullo överensstämja med artikel 37a och c i konventionen och andra internationella förpliktelser. Särskilda åtgärder måste vidtas för inkvartering som är lämplig för barn och som innebär att de åtskiljs från vuxna, om man inte gör bedömningen att barnets bästa kräver att det inte sker. Det grundläggande synsättet i ett sådant program ska faktiskt vara att det rör sig om omvårdnad och inte förvar. Anläggningen bör inte ligga i ett isolerat område, där det saknas kulturellt lämpliga lokala resurser och tillgång till rättshjälp. Barnen ska ha möjlighet att ha regelbunden kontakt och få besök från vänner och släktingar, självvårdare, sociala och juridiska rådgivare, och sin rättsliga företrädare. De bör också ges möjlighet att få alla förnödenheter samt vid behov lämplig läkarvård, psykologisk rådgivning och stödsamtal. Under sin tid i förvar har barnet rätt till utbildning, något som helst bör ske utanför fängelselokalerna i syfte att underlätta fortsatt utbildning efter frigivningen. De har även rätt till rekreation och lek i enlighet med artikel 31 i konventionen. För att på ett så verkkningsfullt sätt som möjligt garantera de rättigheter som anges i artikel 37d i konventionen ska ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som frihetsberövats ges omedelbar och fri tillgång till rättshjälp och annat lämpligt stöd, däribland tilldelning av ett juridiskt ombud.

VI. RÄTTEN TILL ASYLPRÖVNING, RÄTTSSKYDD OCH ASYL RÄTTIGHETER

a) Allmänt

64. Enligt artikel 22 i konventionen ska konventionsstaterna vidta "lämpliga åtgärder" för att säkerställa att ett barn som ansöker om flyktingstatus (oavsett om det är ensamkommande eller inte) får lämpligt skydd. Det innebär bland annat att de har ett ansvar att utveckla ett fungerande asylsystem, och framför allt att anta lagstiftning som föreskriver särskild behandling av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, samt att bygga upp den kapacitet som krävs för att förverkliga denna behandling i enlighet med rättigheterna i konventionen och i andra internationella instrument för mänskliga rättigheter och skydd av flyktingar som staten anslutit sig till. Stater som har begränsade resurser för en sådan kapacitetsuppbyggnad uppmuntras att söka internationellt stöd, inklusive sådant som ges av UNHCR.

65. Eftersom de skyldigheter som anges i artikel 22 och de skyldigheter som härrör från internationell flyktingrätt kompletterar varandra, och eftersom det är önskvärt med enhetliga normer, bör staterna i sitt genomförande av artikel 22 i konventionen tillämpa internationella normer som rör flyktingar allteftersom de successivt utvecklas.

b) Rätt till asylprövning, oavsett ålder

66. Asylsökande barn, inklusive sådana som är ensamkommande eller har skilts från sina föräldrar, ska ha tillgång till asylprövning och till andra kompletterande mekanismer som ger ett internationellt skydd, oavsett barnens ålder. Om man under identifierings- och registreringsprocessen får kännedom om uppgifter som tyder på att barnet på goda grunder befarar förföljelse eller, även om det inte uttryckligen kan formulera en sådan konkret rädsla, objektivt sett riskerar förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp, eller på annat sätt är i behov av internationellt skydd, bör barnet slussas vidare till asylprocessen och/eller, i förekommande fall, till mekanismer som ger ett kompletterande skydd enligt internationell och nationell lagstiftning.

67. Ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn, som enligt vad de yttre omständigheterna antyder inte är i behov av internationellt skydd, bör inte slussas vidare till asylprocessen (vare sig det sker automatiskt eller ej), utan ska skyddas genom andra relevanta skyddsmekanismer för barn, till exempel de som föreskrivs inom ramen för särskild lagstiftning om stöd till barn och ungdomar.

c) Rättsskydd och stödåtgärder (artikel 3.3)

68. De lämpliga åtgärder som ska vidtas enligt artikel 22.1 i konventionen måste ta hänsyn dels till den särskilda utsatthet som ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn befinner sig i, och dels till den nationella lagstiftningen och de nationella förutsättningarna. Sådana åtgärder ska vägledas av följande överväganden.

69. Ett asylsökande barn bör företrädas av en vuxen som är bekant med barnets bakgrund och som är kompetent och kan företräda barnets intressen (se avsnitt Vb: Utnämning av rättslig företrädare eller rådgivare och juridiskt ombud). Ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska också i samtliga fall få kostnadsfri tillgång till ett kvalificerat juridiskt ombud, även när flyktingstatusen behandlas enligt det normala förfarandet för vuxna.

70. Ansökan om flyktingstatus som lämnas in av ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska prioriteras, och allt ska göras för att ett snabbt och rättvist beslut ska fattas.

71. Det processrättsliga skyddet bör som minst inkludera att ansökan behandlas av en behörig myndighet som är fullt kvalificerad i fråga om asyl- och flyktingfrågor. Om barnets ålder och mognad tillåter ska barnet få tillgång till en personlig intervju av en kvalificerad tjänsteman innan något slutgiltigt beslut fattas. Om barnet inte kan kommunicera direkt med den kvalificerade tjänstemannen på ett gemensamt språk bör en kvalificerad tolk anlitas. Om det råder trovärdighetsproblem kring barnets berättelse bör beslutet dessutom fattas till barnets fördel, och barnet bör ges möjlighet att ansöka om en formell omprövning av beslutet.

72. Intervjuerna bör genomföras av företrädare för den myndighet som avgör frågan om flyktingstatus. I bedömningen av barnets flyktingstatus tar de hänsyn till den speciella situation ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar befinner sig i och till barnets historia, kultur och bakgrund. Bedömningsprocessen bör omfatta en granskning från fall till fall av den unika kombinationen av faktorer som lagts fram av varje enskilt barn, inklusive barnets personliga och kulturella bakgrund samt familjebakgrund. Den rättsliga företrädaren och det juridiska ombudet bör närvara vid alla intervjuer.

73. I händelse av storskaliga flyktingströmmar där en individuell bedömning av flyktingstatus inte är möjlig får staterna bevilja flyktingstatus till samtliga medlemmar i en grupp. Under sådana omständigheter har alla ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn rätt att få samma status som övriga medlemmar i gruppen.

d) Barnanpassad bedömning av skyddsbehov med hänsyn till typer av förföljelse som är specifika för barn

74. Vid bedömning av asylansökningar från ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska staterna ta hänsyn till hur internationella mänskliga rättigheter och flyktinglagstiftning utvecklats och påverkat varandra, inklusive de ställningstaganden som utvecklats av UNHCR i dess tillsynsfunktion enligt 1951 års flyktingkonvention. Framför allt måste flyktingbegreppet i flyktingkonventionen tolkas på ett ålders- och könsanpassat sätt och med hänsyn till de särskilda motiven till samt formerna och uttrycken för förföljelse som barn utsätts för. Förföljelse av anhöriga, rekrytering av minderåriga, barntrafficking för prostitution, sexuellt utnyttjande och kvinnlig könsstympning är några av de typer av förföljelse som är specifika för barn och som kan utgöra asylskäl om handlingarna är kopplade till någon av de grunder som anges i 1951 års flyktingkonvention. I de nationella förfaranden för fastställande av flyktingstatus bör staterna därför ägna största möjliga uppmärksamhet åt former och uttryck för förföljelse som särskilt drabbar barn, samt åt våld kopplat till kön.

75. Personal som arbetar med fastställande av status på barn, särskilt ensamkommande barn eller barn som har skilts från sina föräldrar, bör få utbildning i att tillämpa internationell och nationell flyktinglagstiftning på ett barn-, kultur- och genusmedvetet sätt. För att asylansökningar från barn ska kunna bedömas korrekt bör information om barnets situation, även barn som tillhör minoriteter eller marginaliserade grupper, ingå i den information som myndigheterna samlar in om ursprungslandet.

e) Barn som beviljats flyktingstatus åtnjuter alla internationella mänskliga rättigheter och flyktingrättigheter i full utsträckning (artikel 22)

76. Ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som har fått flyktingstatus och beviljats asyl åtnjuter inte bara de rättigheter som anges i 1951 års flyktingkonvention, utan även samtliga mänskliga rättigheter som tillkommer barnen i territoriet och barn som omfattas av den aktuella statens jurisdiktion, inklusive de rättigheter som kräver laglig vistelse i landet.

f) Barns rätt att dra fördel av kompletterande skyddsformer

77. Om kraven för att flyktingstatus ska beviljas enligt 1951 års flyktingkonvention inte uppfylls ska ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn ha rätt till andra tillgängliga former av kompletterande skydd i den utsträckning som deras skyddsbehov kräver. Tillämpningen av sådana kompletterande skyddsformer påverkar inte staternas skyldighet att åtgärda det ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barnets särskilda skyddsbehov. Därför är de barn som beviljats kompletterande skyddsformer berättigade till alla de mänskliga rättigheter som barn i området eller barn som omfattas av statens jurisdiktion har, inklusive de rättigheter som kräver laglig vistelse i landet.

78. I linje med de allmänt tillämpliga principerna, och i synnerhet de som rör staternas ansvar för ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn som befinner sig på deras territorium, omfattas barn som varken har beviljats flyktingstatus eller har rätt till kompletterande skyddsformer ändå av skydd enligt konventionens samtliga normer så länge de faktiskt befinner sig på statens territorium eller omfattas av dess jurisdiktion.

VII. FAMILJEÅTERFÖRENING, ÅTERVÄNDANDE OCH ANDRA HÅLLBARA LÖSNINGAR

a) Allmänt

79. Det yttersta målet vid hanteringen av ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar är att finna hållbara lösningar som uppfyller barnets alla skyddsbehov, tar hänsyn till barnets åsikt och, om möjligt, leder till att man avhjälper barnets situation som ensamkommande eller åtskilt från sina föräldrar. Ansträngningen att finna hållbara lösningar för ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska påbörjas och genomföras utan dröjsmål och, om möjligt, omedelbart efter att barnet har konstaterats vara ensamkommande eller skilt från föräldrarna. I enlighet med ett rättighetsbaserat tillvägagångssätt inleds sökandet efter en hållbar lösning med en analys av möjligheterna till en återförening med familjen.

80. Att spåra barnets anhöriga är en oumbärlig del av varje sökande efter en hållbar lösning och bör prioriteras, utom när själva spårandet, eller sättet det genomförs på, skulle strida mot barnets bästa eller äventyra grundläggande rättigheter för dem som ska spåras. I vilket fall som helst bör barnets status som asylsökande eller flykting aldrig nämnas när spårningen genomförs. Förutsatt att dessa villkor är uppfyllda bör sådana spårningsåtgärder fortsätta även under asylförfarandet. En hållbar lösning måste eftersträvas för alla barn som på grundval av asyl, kompletterande skyddsformer eller andra juridiska eller faktiska hinder mot förflyttning befinner sig på värdlandets territorium.

b) Familjeåterförening

81. Enligt artikel 9 i konventionen ska staterna säkerställa att ett barn inte skiljs från sina föräldrar mot deras vilja. För att denna skyldighet ska fullgöras bör allt göras för att återförening eller från föräldrarna åtskilt barn med sina föräldrar, om inte en fortsatt separation är nödvändig för barnets bästa. I detta bör hänsyn tas till barnets rätt att uttrycka sina åsikter (artikel 12) (se även avsnitt IV: Barnets rätt att fritt uttrycka sina åsikter). De överväganden som uttryckligen räknas upp i andra meningen i artikel 9.1, nämligen fall som omfattar övergrepp eller vanvård av barnet från föräldrarnas sida, kan förhindra en återförening över huvud taget. Andra hänsyn till barnets bästa kan förhindra att en återförening sker på vissa specifika platser.

82. En familjeåterförening i ursprungslandet är inte förenlig med barnets bästa och bör därför inte genomföras om det föreligger en "skäligen risk" för att ett sådant återvändande kan medföra att barnets grundläggande mänskliga rättigheter kränks. Sådana risker är obestridligen

dokumenterade i och med beviljande av flyktingstatus eller genom ett beslut av behöriga myndigheter om att skyldigheterna inom ramen för "nonrefoulement" ska tillämpas (inklusive sådana som fastställs i artikel 3 i Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och i artikel 6 och 7 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter). Därför utgör beviljandet av flyktingstatus ett rättsligt bindande hinder mot att återvända till ursprungslandet och därmed mot en familjeåterförening där. Om omständigheterna i ursprungslandet innebär risker på lägre nivå, och man befärar att barnet ska påverkas av de urskillningslösa följderna av utbrett våld, måste dessa risker uppmärksammas och vägas mot andra rättighetsbaserade överväganden, inklusive följderna av fortsatt separation. Här bör det påminnas om att barnets överlevnad är viktigare än allt annat, och en förutsättning för att det ska kunna åtnjuta alla övriga rättigheter.

83. När en familjeåterförening i ursprungslandet inte är möjlig, oavsett om detta beror på juridiska hinder mot ett återvändande eller om man av hänsyn till barnets bästa uteslutit återvändande, träder skyldigheterna enligt artikel 9 och 10 i konventionen i kraft och bör vägleda värdlandets beslut om återförening där. I detta sammanhang påminns konventionsstaterna särskilt om att "ansökningar från ett barn eller dess föräldrar om att resa in i eller lämna en konventionsstat för familjeåterförening [ska] behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt" och "inte medför[a] negativa följder för de sökande och medlemmar av deras familj" (artikel 10.1). Ursprungsländerna måste respektera "barnets och dess föräldrars rätt att lämna vilket land som helst, innefattande sitt eget, och att resa in i sitt eget land" (artikel 10.2).

c) Att återvända till ursprungslandet

84. Att återvända till ursprungslandet är inte ett alternativ om det skulle leda till en "skälig risk" för att ett sådant återvändande skulle resultera i att barnets grundläggande mänskliga rättigheter kränks, och i synnerhet om principen om "nonrefoulement" gäller. Ett återvändande till ursprungslandet ska endast arrangeras om ett sådant återvändande är för barnets bästa. Vid ett sådant avgörande ska man bland annat ta hänsyn till följande.

- Den trygghet, säkerhet och andra förutsättningar, inklusive samhällsekonomiska villkor, som väntas barnet efter återkomsten, inklusive i förekommande fall genom inspektion av hemmet som utförs av sociala nätverksorganisationer.
- Tillgången till omvårdnadsarrangemang för det berörda barnet.
- Åsikter som barnet har uttryckt vid utövandet av sin rätt att bli hörd enligt artikel 12, samt omvårdares åsikter.
- Barnets integrationsnivå i värdlandet, och hur länge sedan det var barnet vistades i ursprungslandet.
- Barnets rätt att "behålla sin identitet, innefattande medborgarskap, namn och släktförhållanden" (artikel 8).
- "[...] önskvärdheten av kontinuitet i ett barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund" (artikel 20).

85. Om barnet inte kan få omvårdnad av sina föräldrar eller andra släktingar bör barnet i princip inte återvända till ursprungslandet, om inte trygga och konkreta arrangemang vad gäller omvårdnad och vårdnadsansvar föreligger i förväg.

86. Undantagsvis kan ett återvändande till ursprungslandet arrangeras sedan barnets bästa noggrant vägts mot andra hänsyn, om de senare är rättighetsbaserade och har företräde framför barnets bästa. Detta kan vara fallet i situationer där barnet utgör en allvarlig säkerhetsrisk för staten eller samhället. Argument som inte är rättighetsbaserade, till exempel sådana som rör allmän migrationskontroll, kan inte ges företräde framför hänsyn till barnets bästa.

87. I samtliga fall måste åtgärderna i samband med ett återvändande genomföras på ett säkert, barnanpassat och genusmedvetet sätt.

88. I detta sammanhang påminns även ursprungsländerna om sina skyldigheter enligt artikel 10 i konventionen, och i synnerhet skyldigheten att respektera "barnets och dess föräldrars rätt att lämna vilket land som helst, innefattande sitt eget, och att resa in i sitt eget land".

d) Lokal integration

89. Lokal integration är det främsta alternativet om ett återvändande till ursprungslandet är omöjligt av antingen juridiska eller faktiska orsaker. Den lokala integrationen måste baseras på en säker rättslig ställning (inklusive uppehållstillstånd) och styras av de rättigheter i konventionen som ska tillämpas fullt ut på alla barn som stannar i landet, oavsett om detta beror på att de beviljas flyktingstatus, på andra rättsliga hinder för återvändande, eller på att man vid en bedömning av barnets bästa beslutat att ett återvändande inte är önskvärt.

90. Så snart det har klargjorts att ett ensamkommande barn eller barn som har skilts från sina föräldrar kommer att stanna kvar i landet bör de behöriga myndigheterna göra en bedömning av barnets situation och därefter, i samråd med barnet och hans eller hennes rättsliga företrädare, besluta om lämpliga långsiktiga arrangemang inom lokalsamhället och om andra nödvändiga åtgärder för att underlätta integrationen. Den långsiktiga placeringen bör vara för barnets bästa, och i det här skedet ska institutionsplacering om möjligt bara ske som en sista utväg. Ett ensamkommande eller från föräldrarna åtskilt barn bör ha samma rättigheter (inklusive utbildning, fortbildning, anställning och hälso- och sjukvård) som barn som är födda i landet. För att garantera att dessa rättigheter kommer det ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barnet till del kan värdlandet behöva ägna särskild uppmärksamhet åt de extra åtgärder som krävs för att uppväga barnets utsatta situation, till exempel extra språkträning.

e) Internationell adoption (artikel 21)

91. Staterna ska till fullo respektera de förutsättningar som anges i artikel 21 i konventionen, liksom andra relevanta internationella instrument, i synnerhet Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner, och dess rekommendation från 1994 angående konventionens tillämpning på flyktingbarn och andra internationellt fördrivna barn, när adoption av ensamkommande och från föräldrarna åtskilda barn övervägs. Staterna ska i synnerhet beakta följande.

- Adoption av ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn ska endast övervägas när det har fastställts att barnets förhållanden är sådana att det kan adopteras. I praktiken innebär detta bland annat att alla ansträngningar att spåra och återföreina barnet med familjen har misslyckats, eller att föräldrarna har medgivit adoption. Föräldrarnas medgivande, och andra personers, institutioners och myndigheters medgivande som krävs för adoptionen, ska vara frivilligt och välgrundat. Detta förutsätter bland annat att medgivandet inte har föranletts av betalning eller ersättning av något slag, och att det inte har återkallats.

- Ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar får inte adopteras i all hast under en pågående kris.
- Eventuell adoption måste fastställas vara för barnets bästa, och ska genomföras i enlighet med tillämpliga nationella och internationella lagar och sedvanerätt.
- Barnets åsikt bör, beroende på hans eller hennes ålder och mognadsgrad, efterfrågas och beaktas i alla adoptionsprocesser. Detta krav förutsätter att barnet har fått råd och stöd och vederbörligen informerats om följderna av adoption, och att barnet har gett sitt medgivande till adoptionen, där ett sådant medgivande krävs. Detta medgivande måste ha getts frivilligt och får inte ha föranletts av betalning eller ersättning av något slag.
- Vid adoption måste företrädare ges till släktingar i deras bosättningsland. Om detta inte är ett alternativ ska adoption inom det land som barnet kommer ifrån, eller åtminstone inom barnets egen kultur, prioriteras.
- I följande fall ska adoption inte övervägas.
 - Om det finns ett rimligt hopp om att kunna spåra barnets familj, och om en familjeåterförening är det bästa för barnet.
 - Om adoption strider mot barnets eller föräldrarnas uttryckliga önskan.
 - Om inte en rimlig tidsperiod har förflutit under vilken allt har gjorts för att spåra föräldrarna eller andra överlevande familjemedlemmar. Denna tidsperiod kan variera beroende på omständigheterna, särskilt sådana som rör möjligheten att genomföra en korrekt familjespårning. Spårningen måste dock fullföljas inom en rimlig tidsperiod.
 - Adoption i asyllandet ska inte genomföras om det finns en möjlighet till frivilligt återvändande under säkra och värdiga former inom en nära framtid.

f) Vidarebosättning i ett tredjeland

92. Vidarebosättning i ett tredjeland kan vara en hållbar lösning för ett ensamkommande eller från föräldrarna åtskilt barn som inte kan återvända till ursprungslandet, och där man inte kan föreställa sig en hållbar lösning i värdlandet. Beslutet att vidarebosätta ett ensamkommande eller från föräldrarna åtskilt barn måste baseras på en nyligen genomförd, uttömmande och grundlig bedömning av barnets bästa, som särskilt tar hänsyn till aktuella internationella och andra skyddsbehov. Vidarebosättning är särskilt påkallad om detta är det enda sättet att på ett effektivt och hållbart sätt skydda barnet mot avvísning (refoulement) eller mot förföljelse eller andra allvarliga människorättskränkningar i landet där han eller hon befinner sig. Vidarebosättning är också det bästa för det ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barnet om den kan leda till en återförening av familjen i tredjelandet.

93. Vid bedömningen av barnets bästa inför ett beslut om vidarebosättning måste hänsyn också tas till andra faktorer, till exempel: den förväntade varaktigheten för rättsliga eller andra hinder för att barnet ska kunna återvända till ursprungslandet, barnets rätt att behålla sin identitet, inklusive medborgarskap och namn (artikel 8), barnets ålder, kön, emotionella tillstånd, utbildning och familjebakgrund, kontinuiteten eller bristen på kontinuitet i fråga om omvårdnad i värdlandet, önskvärdheten av kontinuitet i ett barns uppfostran och barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund (artikel 20), barnets rätt att behålla sina släktförhållanden (artikel 8) och

relaterade kortsiktiga och långsiktiga möjligheter till familjeåterförening i antingen hem-, vård- eller tredjelandet. Ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn bör aldrig vidarebosättas i ett tredjeland om detta skulle underminera eller allvarligt försvåra en framtida återförening med familjen.

94. Staterna uppmuntras att tillhandahålla möjligheter till vidarebosättning i syfte att tillgodose vidarebosättningsbehoven för ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar.

VIII. UTBILDNING, UPPGIFTER OCH STATISTIK

a) Utbildning av personal som arbetar med ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar

95. Särskild uppmärksamhet ska inriktas på utbildningen av de tjänstemän som arbetar med ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar, och som handlägger deras fall. Speciell utbildning är lika viktig för juridiska ombud, rättsliga företrädare, tolkar och andra som möter ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn.

96. En sådan utbildning bör skraddarsys enligt de berörda gruppernas behov och rättigheter. Vissa nyckelelement bör dock finnas med i alla utbildningsprogram, bland annat

- konventionens principer och bestämmelser,
- kunskap om de ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barnens ursprungsländer
- lämpliga intervjutekniker
- barns utveckling och barnpsykologi
- kulturell lyhördhet och interkulturell kommunikation.

97. De inledande utbildningsprogrammen bör även följas upp regelbundet, inklusive genom jobbpraktik och yrkesnätverk.

b) Uppgifter och statistik om ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar

98. Det är kommitténs erfarenhet att uppgifter och statistik som samlas in om ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn bara brukar handla om antalet ankomster och/eller antalet ansökningar om asyl. Denna information är otillräcklig för en detaljerad analys av förverkligandet av dessa barns rättigheter. Dessutom samlas uppgifter och statistik ofta in av en mängd olika myndigheter, vilket kan hindra vidare analys och är problematiskt med tanke på sekretessen och barnets personliga integritet.

99. Att ett detaljerat och samordnat system för insamling av uppgifter om ensamkommande barn och barn som har skilts från sina föräldrar tas fram är följaktligen en förutsättning för utvecklingen av verksamma strategier för ett förverkligande av dessa barns rättigheter.

100. I ett sådant system ska bland annat följande uppgifter helst samlas in:

- grundläggande personuppgifter om varje barn (inklusive ålder, kön, ursprungsland och nationalitet, och etnisk grupp)
- totalt antal ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som försöker ta sig in i landet, samt hur många som har vägrats inresa
- antalet asylansökningar

- antalet juridiska ombud och rättsliga företrädare som förordnats för sådana barn; rättslig status och invandringsstatus (asylsökande, flykting, eller tillfälligt uppehållstillstånd)
- bostadsförhållanden (i institution, med familj eller självständigt boende); inskrivning i skola eller på yrkesutbildning
- familjeåterföreningar
- hur många som har återvänt till ursprungslandet.

Dessutom bör konventionsstaterna överväga att samla in kvalitativa uppgifter som gör det möjligt att analysera frågor som inte har hanterats i tillräcklig utsträckning, till exempel ensamkommande eller från föräldrarna åtskilda barn som försvunnit, samt följderna av människohandel.
